21bb007097

Rotterdam, 1 juni 2021

Aan:

de gemeenteraad

Onderwerp:

Rotterdamse Transitievisie Warmte

Gevraagd besluit:

Samenvattend stellen wij u voor:

De Rotterdamse Transitievisie Warmte vast te stellen. Daarbij geldt dat het besluit over de selectie van gebieden die kansrijk zijn om voor 2030 te starten met een gebiedsaanpak aardgasvrij (pijler WANNEER) voorwaardelijk is. De daadwerkelijke beslissing om te starten, wordt pas door het College genomen als zeker is dat tijdig aan de financiële en juridische randvoorwaarden voldaan is om deze ambitie volledig waar te maken. In de pijler WANNEER van voorliggende Transitievisie Warmte wordt daarom stilgestaan bij deze benodigde randvoorwaarden. De gemaakte keuzes en beschreven voorwaarden bieden een basis voor gesprekken met het Rijk over wat Rotterdam kan bijdragen aan de landelijke doelstellingen voor 2030 en geeft inzicht in wat daarvoor nodig is. Bewoners, verhuurders en bedrijven hebben met de Transitievisie Warmte nog geen (rechts)zekerheid maar weten wel dat het mogelijk is dat in hun wijk voor 2030 een gebiedsaanpak aardgasvrij kan starten.

Waarom dit voorstel? /Waarom nu voorgelegd?

Gemeenten hebben (onder voorwaarden) ingestemd met het landelijke Klimaatakkoord. Daarin is afgesproken dat elke gemeente in 2021 een Transitievisie Warmte vaststelt, waarmee ze aangeeft welke gebieden kansrijk zijn om voor 2030 te starten met een gebiedsaanpak aardgasvrij. Met het vaststellen van de Transitievisie Warmte geven we invulling aan die afspraak. Daarmee krijgt het Rijk inzicht of de doelstelling uit het klimaatakkoord van 1,5 miljoen woningen aardgasvrij in 2030

behaald wordt. Tevens biedt het ons een basis om in gesprek te gaan met het Rijk over een adequate invulling van de noodzakelijke randvoorwaarden voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte. Tot slot biedt de Transitievisie Warmte handvatten voor bewoners en bedrijven om te anticiperen op toekomstige warmteoplossingen en aan te sluiten bij aanpakken die plaatsvinden.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

- WANNEER-kaart: verkenningen aardgasvrij (19bb24480);
- Regionale Energiestrategie (RES) - Energieperspectief 2050 Rotterdam Den Haag (19bb20714);
- Duurzaamheidskompas (19bb19655)
- Leidraad werkwijze gebiedsaanpakken (19bb13528);
- Addendum Woonvisie (19bb12971);
- Raadsakkoord Energietransitie (19bb822);
- Nieuwe energie voor Rotterdam, Coalitieakkoord 2018-2022 (18bb5321).

Toelichting:

We lichten de totstandkoming van de Transitievisie Warmte toe via de vijf doorlopen stappen:

1. Duurzaam Rotterdam
2. Aardgasvrij doen we samen
3. Voorbereiding TVW
   WAT-kaart, Regionale Energiestrategie (RES), Rotterdams Klimaatakkoord, Leidraad gebiedsaanpakken aardgasvrij, uitkomsten verkenning, kansrijke gebieden voor opschaling
4. Handelingsperspectief & Communicatie
5. Participatieproces

1. Duurzaam Rotterdam

Een duurzaam Rotterdam met een innovatieve en toekomstbestendige economie: dat is wat we willen. Een groene en gezonde stad met schone lucht voor alle Rotterdammers. Niet alleen nu, maar ook in de toekomst. Het college heeft hiervoor ambities geformuleerd die samenkomen in het Rotterdams Duurzaamheidskompas.

2. Aardgasvrij doen we samen

Een van deze ambities gaat over de energietransitie. Nederland moet in 2050 aardgasvrij zijn. Rotterdam heeft zich met het coalitieakkoord hieraan gecommitteerd. We hebben dus 30 jaar om alle 263.000 aardgasaansluitingen te vervangen voor een duurzaam alternatief. Dat willen we doen tegen de laagste maatschappelijke kosten. Daarom zetten we in op een gebiedsgerichte aanpak. Samen kunnen we het namelijk beter en goedkoper doen.

3. Voorbereiding Transitievisie Warmte

In de Transitievisie Warmte bouwen we voort op de stappen en ervaringen die we de afgelopen jaren hebben gezet om Rotterdam aardgasvrij te maken. De in de Transitievisie Warmte vervatte keuzes en aanpak komen dus niet uit de lucht vallen. In Rotterdam voelden we al vroeg de noodzaak om te beginnen met een aanpak aardgasvrij, nog voordat het landelijke klimaatakkoord was opgesteld en vastgesteld. Daardoor hebben we kunnen oefenen en leren en kunnen we beter inschatten dat de hier gemaakte keuzes ook daadwerkelijk leiden tot een succesvolle uitvoering. Hieronder leest u in het kort hoe we in Rotterdam tot nu toe stapsgewijs bezig zijn geweest met de aanpak aardgasvrij.

3.1 WAT-Kaart (2018)

In maart 2018 stelden we de eerste **WAT-kaart** vast. De WAT-kaart gaf aan welk alternatief voor aardgas in een gebied de laagste maatschappelijk kosten heeft, van all-ellectric tot een collectieve warmteoplossing (warmtenet). De WAT-kaart is gebaseerd op de kennis van nu en de huidige stand van de techniek. Daaruit bleek dat uit kostenoogpunt in de grootste delen van Rotterdam collectieve warmte het meest aantrekkelijke alternatief is voor aardgas ten opzichte van andere oplossingen. Op basis van de WAT-kaart zijn er **vijf gebieden geselecteerd** om te beginnen met een gebiedsaanpak waar een collectief warmtenet de voorkeursoplossing is. Hierbij is gekozen voor een diversiteit aan gebieden en aanpakken om maximaal te kunnen leren. Deze vijf gebieden zijn opgenomen in het coalitieakkoord (juni 2018).

3.2 Regionale Energiestrategie (RES)

Uit de **RES** en de **Rotterdamse Schone Energiestrategie,** blijkt dat er in de RES-regio Den Haag-Rotterdam en in de stad Rotterdam in de toekomst een tekort aan schone elektriciteit wordt voorzien en juist een overschot is aan duurzame warmte (restwarmte, geothermie, aquathermie). Dit onderstreept de uitkomsten van de WAT-kaart wat betreft de inzet op collectieve warmteoplossingen en het vermijden van onnodige elektrische oplossingen en gebruik van groen gas (waterstof, biomassa).

3.3 Rotterdams Klimaatakkoord

Met het **Rotterdams Klimaatakkoord** (nov. 2019) zijn met grote vastgoedpartijen klimaatdeals gesloten over het aardgasvrij maken en verduurzamen van woningen en gebouwen. Daarmee is een belangrijke basis gelegd voor de **WANNEER-kaart** *(januari 2020)* waarin we met verschillende relevante partijen (netbeheerders, warmtebedrijven, woningcorporaties) 14 gebieden hebben geselecteerd om nader te verkennen of het starten van een gebiedsaanpak aardgasvrij vóór 2030 mogelijk is.

3.4 Leidraad gebiedsaanpakken aardgasvrij

Op basis van de eerste ervaringen in de gebiedsaanpakken (Groot-IJsselmonde (Heindijk en Reyeroord), Pendrecht, Rozenburg, Bospolder-Tussendijken en Prinsenland-Het Lage Land) is een **leidraad** voor de werkwijze in de gebiedsaanpakken opgesteld (april 2019). Deze passen we straks ook toe bij de nieuwe gebiedsaanpakken.

3.5 Uitkomst verkenningen

In de verkenningen (zie kader) is er naar de 14 studiegebieden gekeken vanuit verschillende invalshoeken: er is zowel gekeken naar sociaaleconomische factoren (onder andere draagvlak, draagkracht en koppelkansen met sociale opgaven) als naar karakteristieken van de woningvoorraad, onderhoudsplanningen van de woningcorporaties en beschikbaarheid van warmtebronnen. Er is nadrukkelijk gekeken naar de lopende en mogelijke toekomstige uitvoeringsprojecten in de buitenruimte (ondergrond en/of bovengrond). Zo kunnen we de kosten verlagen, de stad bereikbaar houden en desinvesteringen voorkomen. Voor alle studiegebieden geldt dat de WAT-kaart aangeeft dat een collectieve warmteoplossing het goedkoopste alternatief is voor aardgas voor het gebied als geheel en dus vraagt om een integrale samenwerking en aanpak van alle stakeholders. Bij interne en externe partijen zijn de uitkomsten van de verkenningen gevalideerd en gewogen (voor meer informatie over de geraadpleegde partijen, zie kopje 'Participatie'). De uitkomst van de verkenningen vormt de basis voor de in deze Transitievisie Warmte geselecteerde gebieden die kansrijk zijn om vóór 2030 te starten met een gebiedsaanpak aardgasvrij.

De veertien verkenningen draaiden om de vraag: is het gebied kansrijk om te starten met een integrale gebiedsaanpak aardgasvrij tussen 2022 en 2030? We onderzochten de haalbaarheid (technisch, sociaal en economisch), betaalbaarheid of financiering (voor de gebouweigenaren en bewoners) en prioriteit en wenselijkheid (in relatie tot andere opgaven in de gebieden en de onderhoudsplannen van partners). Hiermee sloten we aan bij de principes uit het Raadsakkoord Energietransitie.

De verkenningen in 2020 omvatten de volgende elementen:

- **Gebiedsanalyse** – lokale karakteristieken en relevante opgaven;
- **Technische analyse** – inzichten in warmteinfrastructuur;
- **Businesscases** – inschatting in kosten;
- **Planningen** – afstemming werkzaamheden in gebouwen, bovengrond en ondergrond.

3.6 Kansrijke gebieden voor opschaling

Op basis van de uitkomsten van deze verkenningen is gekomen tot een aantal gebieden waar we de komende jaren stappen willen zetten door te starten met integrale gebiedsaanpakken. De WANNEER-kaart geeft aan waar de kansen liggen om in de stad aan de slag te gaan met aardgasvrij. Op de kaart is een onderscheid gemaakt tussen:

- De huidige gebiedsaanpakken Groot-IJsselmonde (Heindijk en Reyeroord), Pendrecht, Rozenburg, Bospolder-Tussendijken en Prinsenland-Het Lage Land;
- Gebieden die kansrijk zijn om voor 2025 te starten met een gebiedsaanpak (Agniesebuurt, Dokhaven, Hoogvliet (Middengebied, Oudeland, Stadshart & Zalmplaat), Kop van Feijenoord, Ommoord, Oude Noorden, Overschie, Schiebroek, Schiemond en Tarwewijk);
- Gebieden die kansrijk zijn om voor 2030 te starten (Blijdorp, Bloemhof-Zuid, Bospolder, Entrepot, Katendrecht en Hoogvliet (Westpunt); en
- Gebieden waar we naar aanleiding van de verkenningen nog even wachten met het starten van een integrale gebiedsaanpak aardgasvrij (Afrikaanderwijk, Bergpolder, Beverwaard, Bloemhof-Noord, Boomgaardshoek, Hoek van Holland, Kralingen-West, Liskwartier,

Lombardijen, Nieuwe-Westen, Noordereiland, Provenierswijk, Spangen en Zuidwijk).

Voor al deze gebieden geldt dat een collectief alternatief voor aardgas het meest kansrijk is. Met de selectie van deze kansrijke gebieden komen we (inclusief de huidige gebiedsaanpakken en afspraken in het Rotterdamse Klimaatakkoord) op een totaal uit van 83.000 woningen en gebouwen, waarvan wij het realistisch vinden dat deze nog vóór 2030 in aanpak worden genomen. Hiermee liggen we op koers om de doelstelling te halen voor 2030 én 2050. We hebben rekening gehouden met:

- Spreiding in ruimte en tijd in de uitvoering met het oog op leefbaarheid en bereikbaarheid;
- Spreiding qua investeringskosten en tijd voor collectieve vastgoedeigenaren;
- De kansen en gevolgen voor de verdere ontwikkeling van het warmtesysteem;
- Het risico op vertraging.

4. Handelingsperspectief & communicatie

Het doel van de Transitievisie Warmte is eigenaren/verhuurders, bewoners en gebruikers van woningen en gebouwen in Rotterdam inzicht te geven in het alternatief voor aardgas dat voor hun wijk het meest voor de hand ligt. Daarnaast weet de lezer wanneer er mogelijk gestart wordt met een integrale gebiedsaanpak aardgasvrij waarbij het duidelijk moet zijn dat het volgende college hierover besluit. Op dit moment ontbreken de randvoorwaarden nog om alle gebieden haalbaar en betaalbaar aardgasvrij te maken. Pas als we dit waar kunnen maken, gaan we in deze gebieden aan de slag. Dit vraagt om een duidelijk handelingsperspectief naar bewoners:

- Bewoners van de kansrijke gebieden, kunnen op de WANNEER-kaart zien dat hun wijk kansrijk is om vóór 2030 te starten met een gebiedsaanpak aardgasvrij. Daarbij moet het voorbehoud worden gemaakt dat dit een voorlopige planning is, gebaseerd op de kennis van nu.

- Bewoners die buiten de kansrijke gebieden wonen, weten dat er in hun wijk pas ná 2030 een gebiedsaanpak aardgasvrij start. Natuurlijk kunnen zij ondertussen zelf aan de slag gaan met (de voorbereidingen op) aardgasvrij.

Voor beide groepen – maar eigenlijk voor alle Rotterdammers – geldt dat het altijd aan te raden is om te besparen op energie en een woning toekomstbestendig te maken bijvoorbeeld door isoleren en/of over te stappen op elektrisch koken. Vanuit de gemeente stimuleren we dit ook met informatie, tips en diverse vormen van subsidies.

Communicatie

Voor de Transitievisie Warmte is een communicatie-aanpak opgesteld. Hierin staat het handelingsperspectief voor de bewoners centraal. In de boodschap wordt duidelijk aangegeven dat de noodzakelijke randvoorwaarden eerst moeten worden ingevuld door het Rijk, voor we over kunnen gaan tot de uitvoering van onze plannen in de geselecteerde gebieden. We maken ook duidelijk dat het daadwerkelijke besluit of en

zo ja, wanneer een wijk aardgas wordt, genomen wordt door het volgende college (2022).

De planning van de communicatie volgt die van het besluitvormingsproces van de Transitievisie Warmte. De vaststelling van de Transitievisie Warmte wordt zoals gebruikelijk gecommuniceerd via een persbericht en op duurzaam010.nl. Via on- en offlinekanalen (van huis-aan-huisblad, gebiedscommunicatie tot social media) wordt uitgelegd wat de Transitievisie Warmte is en wat het betekent als je wel of niet woont in een gebied dat kansrijk is om voor 2030 een gebiedsaanpak aardgasvrij te starten. Aanvullend hierop organiseren we (online) vragenuren en workshops in samenwerking met de eigenhuis-, milieu- en energiecoaches van de Duurzaamheidswinkel, de Huizen van de wijk en de Huiskamer Aardgasvrij in Pendrecht.

De website duurzaam010.nl is de basis voor algemene informatie. Hier komt een publieksvriendelijke versie van de visie te staan met daarbij een interactieve WANNEER-kaart waar tot op straatniveau te zien is of iemand wel of niet in een kansrijk gebied woont. Hierbij wordt nadrukkelijk vermeld dat pas daadwerkelijk de stap naar aardgasvrij wordt gezet, als er duidelijkheid is over de invulling van de benodigde middelen en randvoorwaarden door het Rijk. Op duurzaam010.nl is nu al een uitgebreide lijst van vragen en antwoorden te vinden met ook heel praktische vragen zoals; wat doe ik met mijn cv-ketel. Dit is aanvullend op de reeds bestaande informatie, tips en financiële mogelijkheden op duurzaam010.

5. Participatieproces

Tijdens de verkenningen is op basis van verschillende informatiebronnen en overleg met partijen binnen en buiten de gemeente (onder andere woningcorporaties, netbeheerder, warmtepartijen en gebiedscommissies) bepaald waar en wanneer het beste moment is om te starten met een gebiedsgerichte aanpak. Ook zijn er aandachtspunten voor de uitvoeringsplannen per gebied opgehaald.

Op basis van de uitkomsten van deze verkenningen is samen met de woningcorporaties, netbeheerder en warmtepartijen zorgvuldig een pakket gebieden samengesteld waar we gezamenlijk de komende jaren stappen willen zetten in de warmtetransitie door te starten met integrale gebiedsaanpakken. De uitkomsten zijn gecommuniceerd naar en getoetst bij de betreffende gebiedscommissies.

Daarnaast zijn de uitkomsten van de verkenningen en het pakket kansrijke gebieden in een informele consultatie voorgelegd aan de professionele stakeholders in de warmtetransitie in Rotterdam. Hierbij gaat het om woningcorporaties met bezit in de verkenningsgebieden, grote vastgoedbeleggers, energiecoöperaties, warmtepartijen (o.a. concessiehouders) en de gemeenten Westland en Ridderkerk. In bijlage 2 is een complete lijst van de betrokken stakeholders opgenomen.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

In Rotterdam lopen we voorop. We willen echter niet al het leergeld betalen voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. We zien de energietransitie als een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk. Daarbij leveren we input voor de juiste wet- en regelgeving (bijvoorbeeld voor een goed functionerende warmtemarkt) en zoeken we samen met het Rijk naar mogelijkheden om de haalbaarheid en de betaalbaarheid van de energietransitie te vergroten (zowel voor bewoners en gebouweigenaren als voor de gemeente).

De volgende randvoorwaarden zijn noodzakelijk voor uitvoering van de in de Transitievisie Warmte gestelde ambities:

- Compensatie van de uitvoeringskosten en voldoende uitvoeringscapaciteit gemeenten. Gemeenten maken kosten voor werkvoorbereiding en uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft hiervoor een advies opgesteld voor het nieuwe kabinet. Het gaat hierbij niet alleen om proceskosten, maar ook om de kosten van onder meer de inpassing in onder- en bovengrond en aanpassing gemeentelijk vastgoed.
- Voldoende investerings- en uitvoeringsgelden en voldoende uitvoeringscapaciteit[1] bij woningcorporaties, ook in relatie tot andere woningopgaven. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft becijferd wat woningcorporaties in onze regio tekortkomen om aan alle huidige en toekomstige opgaven te voldoen.
- Oplossingen voor het onrendabele deel en voorfinanciering bij de aanleg van collectieve warmteoplossingen (warmtenet); ondanks dat een collectieve warmteoplossing het meest betaalbare alternatief is tegen de laagste kosten, resulteert dit nog niet in een voldoende betaalbaar aanbod voor bewoners. Dit komt deels door onzekerheden en risico's bij de aanleg van warmtenetten.
- Aanvullende financiering en subsidies voor particulieren en VvE's: ook als we erin slagen de kosten laag te houden bij de aanleg van collectieve warmteoplossingen, dan is er voor het garanderen van een betaalbaar aanbod nog aanvullende subsidies nodig.
- Voldoende bevoegdheden voor gemeenten in wet- en regelgeving; om te kunnen sturen op betaalbaarheid, verduurzaming bronnen, leveringszekerheid en tijdig bereiken van de doelstelling in 2050 hebben gemeenten bevoegdheden nodig die nu nog niet wettelijk zijn vastgelegd.
- (On)mogelijkheden in de ruimtelijke ordening; wanneer transitieopgaven op de gangbare, sectorale manier worden geadresseerd zal de claim op ruimte, geld, het incasseringvermogen van mensen en natuur en de beschikbare menskracht om tot realisatie te komen te groot zijn.

Op basis van de selectie van de kansrijke gebieden in de Transitievisie Warmte gaan we in gesprek met het Rijk over wat nodig is om aan de randvoorwaarden te voldoen, zodat we daadwerkelijk in deze gebieden aan de slag kunnen gaan.

In de huidige gebiedsaanpakken gaan we door met ervaringen opdoen, zo kunnen we onze werkwijze optimaliseren en nog beter laten zien wat er nodig is om wijken aardgasvrij te maken. Het gaat om de gebieden: Groot-IJsselmonde (Heindijk en Reyeroord), Pendrecht, Rozenburg, Bospolder-Tussendijken en Prinsenland-Het Lage Land.

Vervolg

De WANNEER-kaart geeft een voorlopige planning van kansrijke gebieden.

[1] De randvoorwaarde van voldoende uitvoeringscapaciteit geldt ook bij warmtepartijen, aannemers en installatiebedrijven.

We nemen pas een definitief besluit over de start van gebiedsaanpakken in deze gebieden als deze ambitie met voldoende bevoegdheden en financiële middelen kan worden gerealiseerd. Dat kan betekenen dat de ambitie moet worden bijgesteld als bevoegdheden en middelen onvoldoende zijn. Ook wordt dan opnieuw zorgvuldig gekeken naar de mogelijkheden vanuit een goede ruimtelijk ordening (knelpunten en kansen), wat de planning mogelijk kan beïnvloeden. De raad wordt regelmatig geïnformeerd over de voortgang van de huidige en de nieuwe gebiedsaanpakken.

De Transitievisie Warmte wordt tenminste elke vijf jaar - en indien nodig vaker - geactualiseerd.

Het bijbehorende ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlage(n):

1. Rotterdamse Transitievisie Warmte
2. Overzicht betrokken stakeholders

Ontwerpbesluit

De Raad van de gemeente Rotterdam,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van *vult Stadhuis in*:raadnummer;1;

(raadsvoorstel nr. *vult Stadhuis in*);

gelet op de verplichting die voortvloeit uit het landelijke klimaatakkoord voor gemeentes om uiterlijk in 2021 een transitievisie warmte op te stellen;

besluit:

De bijgevoegde *Rotterdamse Transitievisie Warmte* vast te stellen, met de volgende leidende principes:

- Het in het coalitieakkoord beschreven doel te behalen om in 2050 – binnen 30 jaar – alle 263.000 aardgasaansluitingen in Rotterdam te vervangen voor een duurzaam alternatief;
- Een duurzaam alternatief voor aardgas te realiseren tegen de laagst maatschappelijk kosten via een gebiedsgerichte aanpak;
- De WANNEER-kaart vast te stellen, waarop wordt aangegeven welke gebieden kansrijk zijn om voor 2030 met een gebiedsgerichte aanpak aardgasvrij aan de slag te gaan;
- Aan de slag te gaan in deze gebieden als de benodigde financiële en juridische randvoorwaarden voldoende zijn.

Zoals verder uitgewerkt in de WAAROM, WAT, WANNEER en HOE.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van *vult griffie in*

De griffier, De voorzitter,